

ISSUES OF ROMANIAN FOREIGN POLICY REGARDING CENTRAL AND WESTERN AFRICA (1971-1974)

Bogdan Iulian RANTEŞ

PhD, "VALAHIA" University of Târgovişte

Abstract: Romania's foreign policy in Central and West Africa during the communist period was very little analyzed by Romanian specialists, although there is a huge archive documentary fund unexplored. This paper aims to analyze the main aspects of the subject during 1971-1974 because, in our opinion, then, Romania became known among the states in those areas. This was due to Ceausescu's policy who was seeking to cooperate with as many African countries in all areas. On the diplomatic level, Romania became known in Africa especially after the tournament conducted by the presidential couple in March 1972 which included eight countries from that continent, including three from the areas studied in this paper (RP Congo, Zaire and Central African Republic). Another Ceausescu's land on African soil was recorded in 1974, when he visited Guinea and Liberia. Also, during 1971-1974 there were also many visits by African leaders in Romania. Economically the proposed period Romanian specialists have developed several cooperation projects evidenced by numerous mutual visits made by Romanian officials and Africans. The highlight was the establishment at Romania's proposal, joint ventures cooperation in several economic fields with countries such as Central African Republic, Guinea and Nigeria.

Keywords: diplomatic relations, economic relations, cultural relations, Nicolae Ceauşescu, Romanian Communist Party

Primele contacte dintre România și statele din Africa Ecuatorială și de Vest au fost consemnate în momentul obținerii independenței acestora din urmă de la începutul anilor '60. În acel moment, statul român s-a conformat politicii externe sovietice, stabilind relații diplomatice doar cu statele din cele două regiuni agreate de URSS, precum Ghana, Guineea sau Mali. Această situație a durat până la moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, din anul 1965. În perioada menționată, cooperarea României cu aceste țări nu a fost una intensă ci, oficialii români s-au orientat spre o politică de ajutorare a acestora datorită situației critice în care ajunseseră în urma retragerii fostelor metropole. Domeniile în care România a ajutat aceste state au fost învățământul, cultura și într-o mică măsură câteva ramuri ale economiei. Modul în care se realiza acest lucru era prin trimiterea unor profesori și specialiști români în Africa, acordarea unor burse de studiu în universitățile românești pentru tinerii africani și prin oferirea la prețuri reduse a diferitelor produse românești.

Odată cu preluarea puterii de către Ceauşescu, din anul 1966, situația s-a schimbat radical, statul român începând să se distanțeze de linia politicii externe sovietice în Africa. În acest sens, nu s-a mai ținut cont de orientarea politică a statelor africane, fiind stabilite relații bilaterale și cu state aflate sub influența Franței sau a SUA, precum RP Congo, Republica Africa centrală sau RD Congo

(Zair). De altfel, aceasta a fost principala caracteristică a politicii externe românești referitoare la continentul negru în timpul lui Nicolae Ceaușescu, acesta lăudându-se deseori cu faptul că avea relații bune cu toate statele africane, indiferent de orientarea lor politică.

În intervalul 1966-1970 s-au întreprins vizitele delegațiilor africane în România și viceversa, tot atunci fiind semnate și foarte multe documente care consfințeau cooperarea statului român cu aceste țări.

Prestigiul României în statele din Africa Ecuatorială și de Vest a crescut odată cu poziția lui Ceaușescu față de evenimentele din Cehoslovacia din august 1968. Un puternic impact au avut și vizitele efectuate în România de președintele Franței, Charles de Gaulle din 1968, și de cel al SUA, Richard Nixon, în 1969.

În acest context s-au desfășurat și vizitele unor președinți africani în România, aceștia fiind Alphonse Massamba-Debat din RP Congo în 1968, Joseph-Desiree Mobutu din RD Congo și Jean Bedel Bokassa din Republica Africa Centrală în anul 1970.

Din partea statului român cea mai importantă acțiune de a-și consolida imaginea pe continentul african a fost turneul efectuat de ministrul de externe, Corneliu Mănescu, în mai multe state din acea regiune. Acesta a vizitat opt state din Africa dintre care cinci situate în partea centrală și de vest acestui continent. Conform fostului diplomat Ovidiu Popescu, care a făcut parte din delegația oficială, inițial se stabilise ca delegația să ajungă în șase state în care existau misiuni diplomatice. Ulterior, pe canale diplomatice, a apărut posibilitatea ca Mănescu să viziteze și Gabonul și Camerunul, țări cu care România nu avea relații diplomatice.¹ Același autor mai afirmă că vizita ministrului Corneliu Mănescu a fost prima acțiune politică de anvergură pe continentul african și avea ca scop negocierea unor activități de cooperare economică și fiind un fel de pregătire pentru turneul în opt state africane efectuat de Nicolae Ceaușescu în 1972.²

Începând cu anul 1971 România a devenit din ce în ce mai cunoscută în Africa, în acest sens având loc nenumărate vizite ale unor delegații românești pe continentul negru și viceversa.

De asemenea, au fost stabilite relații diplomatice, economice și culturale cu tot mai multe state din acel spațiu, cele mai intense și mai stabile fiind cu RP Congo, RD Congo (Zair din 1972) și Republica Africa Centrală. O situație aparte a fost vizibilă în cazul Republicii Guinea, statul cu care România avusese cele mai constante relații până atunci. La începutul perioadei analizate acestea au cunoscut o anumită scădere, cauza principală fiind criza economică în care intrase acest stat, însă au revenit la normal începând cu anul 1973.

Pe plan economic anul 1971 a adus înființarea primei comisii mixte de cooperare economică și tehnico-științifică dintre România și un stat din zona studiată, în speță Republica Africa Centrală.

Putem afirma că din acel moment conducătorii statului român au început realizeze importanța potențialului resurselor naturale aflate în aceste state începând să importe din acestea produse precum bumbac, diamante, fier și alte minereuri.

În aceste context la ședința Prezidiului Permanent al CC al PCR din data de 6 septembrie 1971 a fost adoptat Programul privind dezvoltarea relațiilor economice ale României cu țările din Africa. La începutul aceluia document a fost realizată o analiză a aspectelor pozitive și negative a

¹ Ovidiu Popescu, *Diplomat pe trei continente*, Editura România în lume, București, 2007, p.162

² *Ibidem*, f. 164.

relațiilor comerciale ale statului român cu țările din acea zonă. Cea mai bună cooperare se realiza cu statele din Africa de Nord, motivul principal fiind apropierea geografică față de România. Pe planul secund se aflau țările care aveau ieșire la Oceanul Atlantic. Principalele dezavantaje ale cooperării cu acestea erau dependența economică de fostele metropole și condițiile de livrare mai dificile ale unor produse. Conform documentului, cele mai importante state cu care se colabora pe plan economic erau Nigeria, RP Congo, RD Congo, Ghana, Guineea și Liberia, oficialii români dorind se exporte acolo mașini, utilaje și obiective industriale, cu plata în mărfuri tradiționale ale acestora.³Cele mai defavorizate state din acest punct de vedere erau cele din interiorul continentului cum ar fi Niger, Mali, Ciad, Republica Africa Centrală. Principala cauză a slabelor contacte era legată de lipsa căilor de comunicații suficiente, care nu le permitea nici acestora să-și valorifice bogățiile subsolului.⁴

Pentru dezvoltarea relațiilor economice cu statele africane specialiștii români au elaborat mai multe propuneri, care nu puteau fi aplicate decât prin eliminarea unor obstacole. În acest sens se afirma: „*Independent de resursele și amplasara geografică a țărilor africane, schimburile noastre comerciale cu aceste țări impun rezolvarea unor probleme legate de specificul acestor piețe; comenzi pentru cantități mai mici într-o gamă largă de sortimente; vânzări pe credit negarantat; lipsă de mână de lucru locală calificată, condiții climatice dificile pentru finisajul produselor industriale; lipsa experienței exportatorilor români de produse pe piețele africane; insuficiența relațiilor în domeniul bancar sau posibilitățile reduse de finanțare sau garantare a unor acțiuni locale.*”⁵

Ținând cont de aceste probleme autorii raportului au stabilit 11 puncte pe care România trebuia să le realizeze pentru a-și dezvolta relațiile economice cu țările din Africa. Primele dintre acestea stabileau creșterea numărului de vizite reciproce pe partea de delegații economice, negocierea și închererea a unor acorduri comerciale cu statele cu care nu exista o cooperare economică. Domeniile în care se urmărea cooperarea erau minier, petrolier, construcții industriale și cel al construcțiilor de mașini, fiind recomandată și înființarea unor societăți mixte de cooperare în aceste domenii.⁶ Alte directive erau legate de înființarea unei rute comerciale maritime Constanța-Coasta de Vest a Africii, trimiterea unor tehnicieni români în anumite state africane unde să ocupe funcțiile de consilieri guvernamentali și sporirea burselor acordate studenților proveniți din statele africane.⁷

În plan politic, cel mai important an în relațiile României cu țările din zonă, a fost 1972, deoarece atunci cuplul prezidențial român a efectuat un turneu diplomatic ce a cuprins vizitarea a opt state africane. În regiunile studiate în lucrarea de față, delegația română a trecut prin RP Congo, Republica Africa Centrală și Zair. În cazul ultimelor două state a fost consemnată și o premieră, Ceaușescu fiind primul șef al unui stat comunist care a ajuns pe acele meleaguri.

³ ANIC, Fond CC al PCR- Secția Relații Externe, dosar nr. 99/1971, f. 16.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, f. 17.

⁶ *Ibidem*, f. 18.

⁷ *Ibidem*, f. 19.

Evenimentul a fost amplu analizat de presa română, relatările trimișilor speciali arătând primirile călduroase de care s-a bucurat cuplul prezidențial român din partea conducătorilor africani.

Aceste vizite s-au încheiat cu unele rezultate concrete, în sensul că au fost semnate mai multe înțelegeri și acorduri interguvernamentale care vizau extinderea relațiilor comerciale și a cooperării economice în mai multe domenii. Declarațiile Comune semnate la sfârșitul fiecărei vizite au reflectat dorințele șefilor de stat de a dezvolta raporturile de colaborare pe diverse planuri, inclusiv în cadrul Organizației Națiunilor Unite și în alte foruri internaționale.⁸

La întoarcerea în țară Ceaușescu era prezentat ca un erou, iar presa a speculat propagandistic acest eveniment. Articolele publicate la începutul lunii aprilie lăsau chiar impresia că liderul român a devenit recunoscut la nivel mondial, iar poporul îl sprijină în orice condiții. În acest sens ziarul *Scânteia* a publicat în intervalul 10-13 aprilie 1972 mai multe telegrame în care foarte multe organizații de partid și de stat îl elogiau pe Ceaușescu pentru rezultatele turneului din Africa.⁹ Prin acest lucru se urmărea evidențierea impactului pe care acest eveniment l-a avut în ochii populației, care trebuia să aibă impresia că România devenise o mare putere mondială, mascându-se astfel problemele cotidiene cu care se confruntau oamenii de rând în viața de zi cu zi.

Rezultatele aceluși turneu au făcut obiectul unor discuții și decizii în ședința din 7 aprilie a Prezidiului Permanent al CC al PCR. După ce a fost prezentată o informare cu privire la desfășurarea vizitelor, conducerea PCR a stabilit un set extins de măsuri destinate să contribuie la dezvoltarea relațiilor bilaterale ale României cu statele africane.

Primul pas pentru realizarea acestor obiective era înființarea unei comisii unice alcătuite din reprezentanții tuturor ministerelor implicate, scopul acesteia fiind acela de a coordona și a răspunde de toate problemele legate de cooperarea cu țările din Africa. Cele mai importante erau considerate acordarea de asistență tehnică, selecționarea, pregătirea și trimiterea unor specialiști și acordarea unui număr cât mai mare de burse studenților africani.

Alte directive trasate erau verificarea delegațiilor care urmau să viziteze țările africane de Direcția Relațiilor Externe a CC al PCR și acordarea de sprijin organizațiilor și partidelor din statele africane care doreau să colaboreze cu PCR.¹⁰

Legat de acest ultim aspect trebuie spus că tot în acea perioadă au fost stabilite relații între PCR și mai multe partide africane, chiar dacă unele dintre acestea nu îmbrățișau ideologia comunistă. Cele mai importante dintre acestea, cu care au avut loc și schimburi de delegații, au fost Mișcarea Evoluției Sociale din Africa Neagră, care se afla la conducerea Republicii Africa Centrală, Mișcarea Populară a Revoluției din Zair și Partidul Congolez al Muncii din RP Congo. Cel din urmă era cel mai apropiat de PCR din punct de vedere ideologic, partidul lui Marien Ngouabi, președintele congolez din acea perioadă, afirmând de nenumărate ori că avea o orientare marxistă.

⁸ Valeriu Tudor, *România în „Descoperirea” Africii. Dezvoltarea relațiilor cu țările africane-obiectiv major al politicii externe românești*, în Nicolae Ecobescu (coord.), *România. Supraviețuire și afirmare prin diplomatie în anii Războiului Rece*, volumul III, Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2014, p. 581.

⁹ Pentru toate telegramele apărute a se vedea pagina 3 a numerelor din ziarul *Scânteia* publicate în zilele de 10, 11, 12 și 13 aprilie

¹⁰ ANIC, Fond CC al PCR- Secția Cancelarie, dosar nr. 31/1972, ff. 3-6. Documentul a fost publicat și în Valeriu Tudor, *op. cit.*, pp. 585-586.

De altfel, în timpul vizitei lui Ceaușescu în acel stat, conducătorul român a fost invitat să susțină o prelegere la Plenarea CC al PCM din acea perioadă.¹¹

În schimb, asocierea cu celelalte partide era surprinzătoare deoarece, conducătorii celor două state, Mobutu și Bokassa, se aflau în acea perioadă în sfera de influență a americanilor, respectiv a francezilor. O posibilă explicație ar putea fi faptul că în timpul convorbirilor oficiale din cadrul vizitelor reciproce din anii 1970 și 1972, conducătorii acestor țări și-au dat seama că aveau multe lucruri în comun cu național-comunismul promovat de Ceaușescu în acea perioadă, stabilind astfel să colaboreze și în acest domeniu.

La sfârșitul aceluiași an, Ceaușescu a decis să realizeze mai multe schimbări la nivelul Ministerului Afacerilor Externe, cea mai importantă fiind înlocuirea ministrului Corneliu Mănescu, aflat în funcție din 1961, cu unul din adjuncții săi, George Macovescu. Această decizie nu a fost luată pe moment ci, se pare că, fostul ministru intrase în dizgrația lui Ceaușescu încă din anul 1970, principalul motiv fiind costul ridicat al turneului de vizite efectuat de Mănescu în mai multe state africane. Un alt incident între cei doi s-a petrecut în timpul vizitei lui Ceaușescu în Zair din anul 1972. În timpul convorbirilor oficiale, președinte zairez l-a certat pe Ceaușescu mai în glumă, mai în serios, pentru faptul că a ales să stea doar două zile în țara sa, în timp ce în Algeria a stat cinci. Conducătorul român s-a scuzat pentru acest inconvenient aruncând vina pe Mănescu, cel care a realizat programul vizitei și despre care a afirmat că: „...deși a avut timp 30 de zile să facă acest lucru, se pare că nu a știut să împartă bine.”¹²

Anul 1973 a fost exact opusul celui anterior în sensul că atunci a venit rândul mai multor conducători ai unor state africane să viziteze România. Primul dintre aceștia a fost președintele Republicii Volta Superioară (astăzi Burkina Fasso), generalul Sangoule Lamizana, care a fost în România între 11-16 iunie. Acesta a purtat mai multe runde de discuții cu liderul român Nicolae Ceaușescu și a vizitat mai multe obiective din București, Argeș și Brașov. O impresie plăcută i-a lăsat liderului african hidrocentrala de pe râul Argeș de la Vidraru pe care a defintit-o ca fiind „ o operă de artă a tehnicii românești.”¹³

În perioada 10-12 iulie 1973 a venit rândul președintelui RP Congo, comandantul Marien Ngouabi, să viziteze România. Deși promovat cu mult fast, acest eveniment nu s-a finalizat cu foarte multe înțelegeri concrete între cele două părți, fiind semnate doar Declarația solemnă comună a RS România și a RP Congo, Comunicatul Comun al vizitei și un Aide-Memoire cu privire la cooperarea economică între cele două state.

Ultimul eveniment de acest fel din anul 1973 a fost reprezentat de vizita neoficială a președintelui Republicii Africa Centrală, mareșalul Jean Bedel Bokassa, în România. Aceasta reprezenta de fapt concediul de odihnă al președintelui Republicii Africa Centrală, pe care a ales să și-l petreacă în România la invitația lui Ceaușescu. Conform fișei analitice a vizitei, delegația centrafricană a vizitat orașele Predeal, Brașov, Constanța, Tulcea și Sulina, dar și alte stațiuni de pe litoralul Mării Negre. Deplasarea oaspeților între aceste obiective s-a realizat cu automobilul și cu

¹¹ Pentru cuvântarea lui Ceaușescu de la acel eveniment a se vedea Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 7, Editura Politică, București, 1973, pp. 94-106.

¹² ANIC, Fond CC al PCR-Secria Relații Externe, dosar nr. 22/1972, f. 6.

¹³ *Scântea*, an XLII, nr. 9538, 13 iunie 1973, p. 3. Pentru mai multe informații despre această vizită a se vedea numerele ziarului *Scântea* din intervalul 11-16 iunie 1973.

elicopterul.¹⁴ Această vizită nu a fost doar un simplu concediu de odihnă pentru Bokassa, în timpul acesteia desfășurându-se mai multe runde de negocieri între reprezentanții celor două țări. Acestea s-au materializat prin semnarea a patru acorduri de cooperare în mai multe domenii între România și Republica Africa Centrală. Cel mai important dintre acestea a fost Acordul General de Colaborare între Republica Socialistă România și Republica Africa Centrală, semnat de cei doi președinți. Acesta cuprindea opt articole și a fost publicat integral în ziarul *Scântea* din 28 iulie. Se prevedea printre altele extinderea cooperării dintre cele două state în mai multe domenii economice și tehnico-științifice, iar România se obliga să ajute logistic statul african pentru a ajunge la un nivel optim al dezvoltării. În ultimul articol al Acordului era menționat faptul că acesta urma să aibă o valabilitate de 10 ani.¹⁵ De asemenea au mai fost semnate două acorduri între cele două guverne privind înființarea unor societăți mixte româno-centrafricane privind exploatarea, industrializarea și comercializarea lemnului și a unei societăți mixte pentru producția agricolă. Ultimul document semnat între cele două părți era un acord privind cooperarea pentru exploatarea și valorificarea zăcămintelor de minereuri, hidrocarburi și diamante de pe teritoriul Republicii Africa Centrală.¹⁶

În schimb Ceaușescu a efectuat o vizită neoficială în Senegal, în data de 21 septembrie 1973, acesta fiind de fapt o escală în capitala Dakar la întoarcerea dintr-un turneu care a cuprins vizita în mai multe state din America Latină. La sosirea pe aeroportul din capitala senegaleză delegația română a fost întâmpinată de președintele Leopold Sedar Senghor și alți oficiali din conducerea țării. Pe durata celor câteva ore petrecute în acea locație, cei doi conducători au avut o rundă de convorbiri, la sfârșitul cărora Ceaușescu a acordat un interviu trimisului celui mai important post de radio din Senegal.¹⁷

Pe plan economic s-a încercat aplicarea directivelor trasate în cadrul Prezidiului Permanent al CC al PCR din 7 aprilie 1972, fiind realizate proiectele unor societăți mixte între România și mai multe state africane în diferite domenii. Acestea urmau a se înființa pe teritoriul respectivelor state, care dețineau și 51% din activele lor. Conform înțelegerilor negociate între părți statul român trebuia să asigure utilajele și specialiștii, în timp ce țările africane concesionau terenurile care urmau să fie exploatate și aduceau forța de muncă. Statele deschise cel mai mult spre o astfel de cooperare în perioada studiată au fost Republica Africa Centrală, RP Congo și Nigeria. Domeniile de funcționare a societăților mixte erau prelucrarea lemnului și agricultura în cazul tuturor acestor state dar și extragerea diamantelor în cazul Republicii Africa Centrală. Trebuie spus că Ceaușescu a reușit să-l convingă și pe Mobutu să înființeze o societate mixtă româno-zaireză în domeniul agricol deși legea aceluia stat nu permitea acest lucru. Proiectul a fost realizat de partea română însă până în 1974 nu a fost pus în aplicare. Modul în care s-a negociat înființarea acestora și cum au fost puse în aplicare proiectele vor fi analizate pe larg în capitolele referitoare la relațiile României cu fiecare stat în parte.

Ca punct terminus al acestei lucrări am hotărât să ne oprim la anul 1974, acesta fiind momentul în care relațiile României cu statele din Africa Subsahariană în general și părțile centrale și de vest ale acesteia în particular, au ajuns la apogeu. În cadrul discuțiilor cu diversele delegații

¹⁴ ANIC, Fond CC al PCR, Secția Relații Externe- Vizite Interne, dosar nr. 6/1973, f. 126

¹⁵ *Scântea*, an XLII, nr. 9583, 28 iulie 1973, p. 3

¹⁶ ANIC, Fond CC al PCR, Secția Relații Externe- Vizite Interne, dosar nr. 6/1973, f. 98

¹⁷ *Scântea*, an XLIII, nr. 9638, 22 septembrie 1973, p. 1.

africane sosite în România Ceaușescu dorea să lase impresia că era cel mai mare susținător al acelor state în lupta lor împotriva „imperialismului” politic și economic. Nu de puține ori, conducătorul român se lăuda cu faptul că avea relații excelente cu toate statele de pe continentul negru, indiferent de regimurile politice existente. Singurele state excluse din acea ecuație erau Africa de Sud și Rhodesia, pe care le eticheta ca având regimuri politice rasiste.

Spre deosebire de anii precedenți, conducătorul român s-a axat în anul 1974 pe consolidarea relațiilor cu statele din partea de vest a Africii, care fuseseră neglijate. Pe plan diplomatic primul pas în acest sens a fost realizarea unui nou turneu de vizite pe continentul negru în luna martie. Țările în care a ajuns cuplul prezidențial român au fost Liberia și Guineea, între cele două fiind efectuată o vizită și în Argentina.

Primul stat aflat pe lista delegației române a fost Liberia, unul din primele teritorii independente din Africa și cunoscut pentru apropierea de SUA. Ceaușescu și însoțitorii sau au stat aici 2 zile, în perioada 3-5 martie. Ceaușescu și însoțitorii sau au stat aici 2 zile, în perioada 3-5 martie. Pe durata șederii, oaspeții români au vizitat mai multe obiective economice și culturale, au avut loc mai multe runde de convorbiri între cei doi șefi de stat și au fost semnate mai multe acorduri economice. Același scenariu a fost și în timpul vizitei din Guineea, efectuată între 9-11 martie, cu mențiunea că președintele Sekou Toure a organizat mai multe festivități în onoarea lui Ceaușescu.

Până la momentul plecării, cei doi șefi de stat au semnat și o serie de documente care marcau bunele relații bilaterale dintre cele două state. Cel mai important dintre acestea a fost Tratatul de prietenie și cooperare între Republica Socialistă România și Republica Guineea. Acesta era alcătuit din douăsprezece articole care aveau ca scop reglementarea principiilor după urma să se realizeze cooperarea dintre cele două state începând cu acel moment și în toate domeniile. Cel mai important fundament prezent în tratat era aplicarea principiului egalității în toate domeniile în care existau relații bilaterale.¹⁸

Un alt document semnat în urma negocierilor a fost Comunicatul Comun al vizitei. Aici a fost prezentată toată activitatea delegației române în Guineea, atât obiectivele vizitate cât și rezultatele negocierilor dintre cele două părți, punându-se accentul pe similitudinile din poziția față de anumite evenimente internaționale dar și pe cooperarea dintre cele două state.¹⁹

Un alt succes al negocierilor dintre cele două delegații a fost înființarea Comisiei Mixte de Cooperare Economică și Tehnică între România și Guineea. Tot atunci a avut loc și prima sesiune a acesteia, partea română fiind condusă de Ion Pășan, iar cea guineeză de Moussa Diakite. În același timp au mai fost semnate și alte acorduri și tratate precum: Acordul pentru exploatarea și transformarea în alumina și aluminiu a bauxitei, dar și pentru exploatarea minereului de fier din zona Boke din Guineea; Acordul privind deschiderea unei linii de credit; protocolul privind schimburile de mărfuri pe anul 1974; Acordul de cooperare în domeniul sănătății publice și Convenția sanitară-veterinară.²⁰

¹⁸ *Scântea*, an XLIII, nr. 9807, 12 martie 1974, p. 2.

¹⁹ *Ibidem*, p. 3.

²⁰ Ion Calafeteanu (coord.), *Politica externă a României-dicționar cronologic*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p. 309.

Rezultatele acestui turneu au fost prezentate de Ceaușescu în ședința Comitetului Executiv al CC al PCR din data de 15 martie 1974. Despre Liberia conducătorul român considera că exista o bună oportunitate de colaborare în domeniile extracției minereului de fier, în agricultură, domeniul piscicol și executarea unor lucrări de explorare a petrolului și a altor minerale.²¹ Referitor la perioada petrecută în Guineea se afirma că întâlnirea dintre conducătorii celor două țări și înțelegerile semnate cu această ocazie reprezentau un moment deosebit de important în dezvoltarea raporturilor de prietenie și solidaritate militantă dintre cele două partide, state și popoare.²²

Tot în cadrul acelei ședințe Ceaușescu a expus motivele pentru care dorea să colaboreze cu statele africane în domeniul prelucrării lemnului. În acest sens, conform stenogramele oficiale, Ceaușescu afirma: „...În domeniul lemnului am tăiat destul din păduri, trebuie chiar să reducem puțin exploatarea tocmai pentru a putea să refacem pădurile. De fapt, ne-ar trebui vreo 10 ani să mergem sub cota planificată și va trebui să ajungem acolo, realizând aceste cooperări largi, mergând până la 1 milion de hectare, dacă nu mai mult, ca să putem diminua tăierile la noi ca să refacem patrimoniul nostru care a suferit mult și care are influență negativă și asupra climei și a întregului sistem național. Așa că, din acest punct de vedere, aceste cooperări au o importanță foarte mare pentru dezvoltarea noastră, în afară de aspectul politic, de faptul că toate aceste cooperări noi le așezăm pe o bază nouă, ceea ce ajută și aceste țări în acțiunea și în relațiile cu alte țări, chiar cu țări socialiste care nu prea agreează ideea dezvoltării și industrializării acestora și merg tot pe vechile practici să ia tot ce pot de acolo.”²³

În vara și începutul toamnei aceluiași an a venit rândul câtorva președinți ai unor state din Africa de Vest să viziteze România. Primul dintre aceștia a fost conducătorul Republicii Islamice Mauritania, Moktar Ould Daddah Care a petrecut cinci zile în statul român în perioada 20-25 iunie 1974. Pe durata vizitei, oaspeții africani au avut mai multe runde de convorbiri oficiale cu înalții demnitari români, au vizitat mai multe obiective din București, Prahova și Galați, petrecând și două zile de odihnă pe litoralul Mării Negre. Acest eveniment s-a dovedit a fi, teoretic, un adevărat succes, fiind semnate nu mai puțin de nouă documente care reglementau direcțiile relațiilor dintre cele două țări. Cele mai multe erau reprezentate de Acorduri de cooperare și colaborare în diferite domenii economice (cinci la număr). Alte documente semnate au mai fost Comunicatul și Declarația solemnă comună, o Convenție sanitar-veterinară și un Program de schimburi în domeniile învățământului, științei și culturii pentru anii 1974-1978 dintre cele două state.²⁴

Următorul lider african care a ajuns pe meleaguri românești în 1974 a fost președintele Republicii Sierra Leone, dr. Siaka Probyn Stevens, în perioada 19-24 iulie 1974. Pe durata șederii în România, liderul african a avut întâlniri oficiale cu Ceaușescu și alți oficiali români și a vizitat mai multe obiective economice și cartiere de locuințe din București. O bună parte a timpului în care s-a aflat în România a fost petrecut de Stevens pe litoralul Mării Negre, unde a vizitat toate stațiunile turistice. Înainte de plecare, cei doi șefi de stat au semnat și o serie de documente care consfințeau cooperarea dintre statele lor. Cele mai multe dintre acestea era Acorduri economice

²¹ ANIC, Fond CC al PCR- Secția Cancelarie, dosar nr. 19/1974, f. 217.

²² *Ibidem*, f. 229.

²³ *Ibidem*, f. 221.

²⁴ ANIC, Fond CC al PCR- Secția Relații Externe- Vizite interne, dosar nr. 4/1974, f. 155.

generale și în mai multe domenii, în special de explorare și exploatare a mai multor bogății ale subsolului din Sierra Leone.²⁵

Ultima vizită din această serie a fost cea a președintelui Liberiei, dr. William R. Tolbert jr. Din perioada 10-30 septembrie 1974. Aceasta era, de fapt, răspunsul conducătorului liberian la vizita lui Ceaușescu în țara sa din luna martie a aceluiași an. Trebuie menționat faptul că Tolbert jr. nu se afla pentru prima dată în România, el mai petrecând câteva zile la București în perioada 11-16 august 1969, în calitate de președinte al Alianței Baptiste Mondiale la invitația reprezentanților acestui cult din România.²⁶ Revenind la evenimentul din anul 1974, președintele liberian a vizitat mai multe obiective din București și județele Constanța, Prahova și Brașov. Referitor la rezultatele vizitei, acestea nu au fost prea concludente, deoarece principalul scop pentru care Tolbert jr. sosise în România era petrecerea concediului de odihnă și mai puțin treburile de stat. Cu toate acestea, la părăsirea României de către delegația liberiană au fost semnate câteva înțelegeri de cooperare în domeniul agriculturii.²⁷

Pe lângă aceste evenimente, în anul 1974 au fost înființate oficial și primele societăți mixte de cooperare dintre România și unele state africane. Cele mai importante care au apărut atunci au fost realizate în parteneriat cu Republica Africa Centrală. Prima dintre acestea se numea Scaromines și funcționa în domeniul exploatării unei mine de diamante de pe teritoriul statului african. Celelalte două funcționau în domeniul prelucrării lemnului, având în exploatare perimetre de pădure aflate tot în statul centrafrican. Începuturile acestora vor fi analizate pe larg în ultimul capitol, care este dedicat relațiilor dintre România și Republica Africa Centrală.

Ultimul eveniment din anul 1974 în care au fost implicați și reprezentanți ai statelor africane a fost Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român desfășurat între 25-28 noiembrie. Așa cum se obișnuia, la aceste evenimente erau invitate delegații ale tuturor partidelor ale unor state de pe diferite continente cu care PCR avea relații. Dacă la precedentele Congrese participarea partidelor din Africa Subsahariană a fost limitată, singurul prezent la cele din 1965 și 1969 fiind Partidul Democrat din Guineea, cel din 1974 a cunoscut o afluență de delegații ale statelor din toate colțurile continentului african, inclusiv cele care se aflau sub influența SUA și a fostelor imperii coloniale precum Liberia sau Senegalul. La Congres au participat în total 139 de reprezentanți ai partidelor comuniste, socialiste, social-democrate, de guvernământ și mișcări de eliberare națională din 104 țări ale lumii.²⁸ Acest lucru a evidențiat megalomania din ce în ce mai excesivă a lui Ceaușescu, care dorea să arate faptul că, atât el cât și PCR, se bucurau de o recunoaștere la nivel mondial, iar modul în care acest eveniment a fost prezentat în presa română dădea impresia că Bucureștiul acelor zile devenise capitala lumii.

În concluzie, politica externă a României în Africa Subsahariană s-a bazat la început pe ajutorarea noilor state apărute, mai ales Guineea, relațiile economice fiind încă într-un stadiu incipient, iar apogeul acestora s-a consemnat după anul 1970. În perioada studiată au avut loc foarte multe vizite reciproce ale unor delegații românești și ale statelor din acea parte a Africii. Cele mai

²⁵ ANIC, Fond CC al PCR- Secția Relații Externe- Vizite interne, dosar nr. 7/1974, f. 115.

²⁶ ANIC, Fond CC al PCR- Secția Administrativ Politică, dosar nr. 10/1969, ff. 2-3.

²⁷ ANIC, Fond CC al PCR- Secția Relații Externe- Vizite interne, dosar nr. 11/ 1974, f. 199

²⁸ Ion Calafeteanu (coord.), *op. cit.*, p.315.

importante momente au fost reprezentate de viziile lui Ceaușescu în unele din aceste state din anii 1972 și 1974. De asemenea, mai mulți lideri africani au vizitat România. În cadrul acestor evenimente au fost discutate foarte multe proiecte de cooperare în mai multe domenii, însă foarte puține au fost puse în practică. Cauzele pentru nerealizarea lor au fost mai multe și țineau mai ales de particularitățile statelor africane, care se confruntau în acea perioadă cu instabilitate politică și crize economice.

BIBLIOGRAFIE

I. IZVOARE

a. Documente inedite

1. Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond CC al PCR

Secția Administrativ Politică, dosar nr. 10/1969

Secția Cancelarie, dosare: 31/1972, 19/1974

Secția Relații Externe, dosare: 99/1971, 22/1972

Secția Relații Externe-Vizite Interne, dosare: 6/1973, 4/1974, 7/1974, 11/1974.

b. Documente edite

1. CEAUȘESCU, Nicolae, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 7, Editura Politică, București, 1973.

c. Presă

1. *Scântea*, numere din perioada 1971-1974.

II. LUCRĂRI GENERALE, SPECIALE ȘI MEMORII.

1. CALAFETEANU, Ion (coord.), *Politica externă a României-dicționar cronologic*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

2. POPESCU, Ovidiu, *Diplomat pe trei continente*, Editura România în lume, București, 2007

3. TUDOR, Valeriu, *România în „Descoperirea” Africii. Dezvoltarea relațiilor cu țările africane-obiectiv major al politicii externe românești*, în Nicolae Ecobescu (coord.), *România. Supraviețuire și afirmare prin diplomație în anii Războiului Rece*, volumul III, Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2014.